

vice, se je vzpon iz časa slovenskih točk zaustavil. Pokazalo se je, da tudi tisto gibanje še ni bilo toliko zakoreninjeno v zavesti ljudi, da bi se vzdržalo do danes in bi ljudstvo, organizirano v politični skupnosti, ki je bila takrat nosilec zahtev, še danes iz svojega prepričanja hotelo vsaj to, kar je hotelo takrat.

Čas pa je tako prekleto težak. Ali je še kakšen narod kje, ki bi se mu moralo vse življenje bolj poglobiti v misel in dejanje za politično samostojnost? Damo si dopovedovati, da je kultura splošna dobrina človeštva, ki presega meje posameznih držav in narodov in da je zato nedopustno, kakor politiko tudi kulturo podrejati partikularizmu. Takó se glasi nov nauk iz Beograda ob ustanovitvi Jugoslovanskega kulturnega kluba. Toda ob teh in podobnih naukih se ne zberemo niti toliko, da bi povedali svoj odgovor, da more postati kultura splošna dobrina vsega človeštva le po poti politične samostojnosti vsakega naroda. Razvoj gre res v to smer, da se narodi na vseh področjih vedno bolj zblížujejo in navezujejo drug na drugega, toda ne za ceno politične svobode nekaterih. Paul Fauchille, znani strokovnjak v mednarodnem pravu, je dejal: Medsebojna odvisnost narodov glede gospodarskih, intelektualnih in moralnih interesov, neodvisnost in enakost držav v razmerju druge do druge v političnem pogledu, to so faktorji mednarodne skupnosti.

Albert Kos.

Gospodarstvo

Kdo je gospodar kemične industrije v Sloveniji

Danes pravzaprav še ne moremo govoriti o slovenski kemični industriji, čeprav je pri nas že precej tovarn in čeprav ima kemična industrija v Sloveniji dovolj naravnih pogojev za uspešen razvoj.

Nemajhno nalogo bi moral vršiti v tem pogledu naš kemični institut. Premalo je opravil do sedaj, poleg tega da daje vsako leto toliko in toliko inženjerjev kemije. Vzrokov za to je več. Deloma je napačen na podlagi edino enostransko znanstvenega delovanja zgrajen sistem institutovega dela sploh, predvsem pa je napačen na isti osnovi zgrajen sistem študija in vzgajanja naraščaja. Kako prepotreben bi bil n. pr. oddelek za gospodarsko-industrijska vprašanja. Nobene škode ne bi bilo, če bi se odpravila nepotrebna navlaka pri današnjem študiju kemije v korist omenjenega in sličnih oddelkov, ki bi seveda delovali predvsem z vidika specifičnih razmer v Sloveniji. Takega in podobne oddelke bi zanimali problemi s strogo znanstvene strani, toda iskali bi tudi konkretnih pravil in vezi s katerimi bi takoj povezovali znanstvene izsledke s čisto praktično gospodarskimi. Koliko vprašanj in problemov čaka rešitve, s katero lahko naš kemični institut ogromno koristi najrazličnejšim panogam našega gospodarstva.

Naj jih navedemo samo nekaj.

Kako je z našim lesom, katerega imamo vendar ogromne množine. Ali izkoriščamo vse možnosti zaslužka, ki jih nudi? Edino papirna industrija izrablja nekaj lesa, vsemogoče druge predelave so še v povojih.

Dalje nam daje prikladna klima n. pr. možnost, da bi lahko gojili različne kulturne rastline kot sladkorno peso, oljna semena i. dr. Vse te rastline so važne surovine za industrijo, toda za poznanje njih uspešne gojitve je potreben

dolgotrajen študij. Delamo dovolj na tem? Večkrat govore, da bi bilo n. pr. ljubljansko barje prikladno za sladkorno peso, toda problema temeljito preštudirali še ni nihče.

Kemični industriji ne nudi surovin samo poljedelstvo, temveč tudi naše veliko rudno bogastvo, ki ji daje še za dolgo dobo možnost razvoja. Vendar še daleč ne izrabljamo vseh domačih surovin, tiste pa, ki jih, velikokrat z manj racionalnimi postopki, kot slična tuja industrija. Torej tudi tu dovolj problemov, ki se bodo morali reševati v naslednjem smislu:

Na čim bolj racionalen način doma predelovati toliko domačih surovin, da jih ne bomo več izvažali in potem kot polne izdelke za drag denar zopet uvažali; kajti če kupujemo različne industrijske izdelke n. pr. v Franciji, Angliji ali celo Ameriki, potem moramo v ceni, ki jo zanje damo, plačati poleg najnujnejših proizvodnih stroškov in dobička, ki ga ima tuji producent, tudi vse ugodnosti in večje udobnosti, ki jih gotovo uživa francoski, angleški ali ameriški delavec v primeri z našim industrijskim delavcem.

Zakaj torej izgubljeni dragocene milijone ob visokih uvoznih cenah, ko vendar imamo surovine, ki bi jih lahko v zadostni meri doma predelovali in s tem vsaj deloma pomagali pri večanju in koncentriranju domačega kapitala, ki nam je tako zelo potreben, če hočemo izriniti tujega, katerega je, kot bomo v naslednjem pokazali, v Sloveniji ogromno.

Še bi lahko govorili o problemih kemične industrije, toda za sedaj si skušajmo odgovoriti na vprašanje, kdo ji gospodari.

V visoke številke gre celotno bogastvo kemične industrije na Slovenskem. V številke, ki bi že lahko vplivale na stanje našega narodno-gospodarskega blagostanja. Saj je okoli tristo milijonov dinarjev vloženi v kemično industrijo Slovenije in dan za dnem hiti po tovarnah že čez štiristo dvajset strojev, ki z nad sedem tisoč konjskimi silami opravljajo delo, katero hrani v sebi tudi velik kapital. Ni vseeno tedaj, komu služijo te konjske sile, kdo določa hitrost tem strojem in slednjič, kdo je gospodar in lastnik teh milijonov.

Z navdušenjem je pisal takoj po vojni dr. Milko Brezigar: „Do sedaj smo bili pač narod v etičnem in kulturnem, ne pa v gospodarskem in političnem pomenu besede. Šele z nacionaliziranjem premoženja postanemo gospodarski narod.“

Kako je z nami danes po skoraj dvajsetih letih? Smo narod v gospodarskem in političnem pomenu besede? Vsak dan sicer govorimo, da smo narod, narod, ki noče samo životariti in si ohraniti golo življenje, temveč hoče tudi napredovati in si svoje življenje izboljševati. Pozabljamo pa, da je vsak trajen, splošen napredek mogoč šele po predhodnem gospodarskem napredku, ki je odvisen od uspešnega ustvarjanja-proizvajanja. Najvažnejši pripomočki proizvodnje, ali kakor drugače pravimo, najvažnejša proizvodjalna sredstva pa so: delo, zemlja in kapital.

Pogled daleč nazaj v zgodovino pripoveduje, da so minevala slovenskemu narodu stoletja in stoletja v znamenju osebne politične in gospodarske odvisnosti. Slovenski kmet je dajal delo, dajal je zemljo, denar pa je imel tujec graščak. In tako je naš človek robotal in si smel vzeti od pridelka le toliko, da ni umiral od lakote. Ves dobiček si je obdržala graščinska gospoda, ki ga pa ni porabila v produktivne namene na Slovenskem, ampak ga je odnašala v tujino.

Tako uči zgodovina, toda kot se zdi, se z njenim naukom ne moremo ali ne znamo okoristiti. Delo dajemo, zemljo imamo, denar, kapital pa ni naš in zato še danes trpimo od sistema izžemanja in odnašanja težkih milijonov v tujino, zato še danes gospodarsko ne rastemo, ker nam manjka eno od treh najvažnejših proizvodnih sredstev.

Iz svetovne vojne je vzknila velika ideja, ideja vredna potokov krvi:

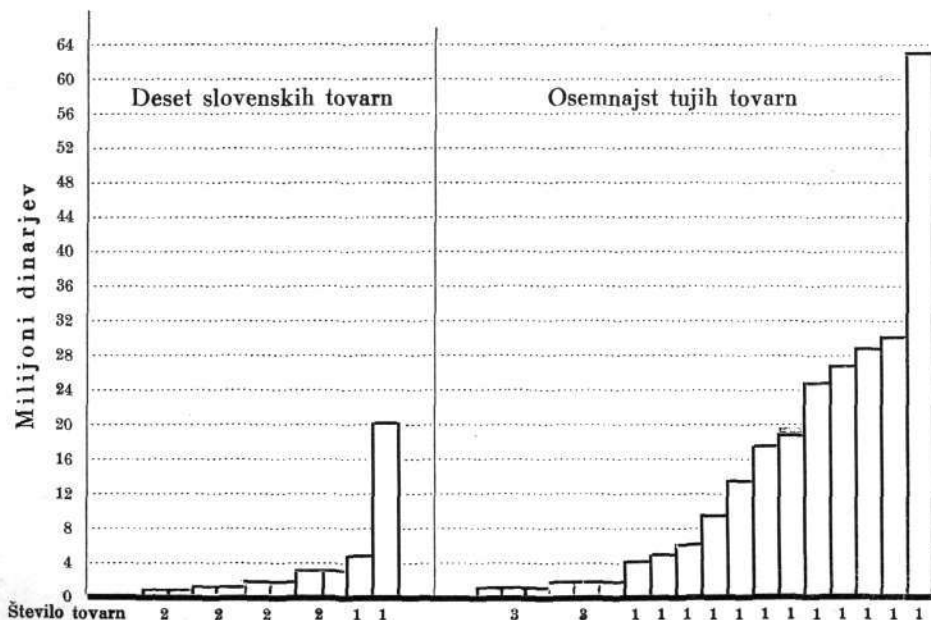
Noben narod ne sme gospodarsko izkoriščati drugega. Vsak narod naj samostojno določa pota svojega političnega in gospodarskega življenja.

Tudi nam je bila namenjena. Tudi mi bi lahko vsaj poizkušali izkoristiti vse velike in lepe možnosti, ki jih daje. Toda ne. V novih gospodarskih prilikah, ki so jih ustvarile povojne razmere, smo se pokazali nezrele, prepočasne in neodločne. Niti v manjših gospodarskih bitkah, ki so se bile takrat, in v katerih so trčili drug ob drugega vsi mogoči gospodarski interesi, nismo sodelovali z zadostno energijo. Mi vedno zamujamo. Skozi čas, v katerem se gode velike stvari, hodimo vedno s slabotnim korakom. In le tako se je moglo zgoditi, da je slika danes po dvajsetih letih še bolj žalostna kot takrat, takoj po vojni.

II.

Kdo je torej lastnik kemične industrije na slovenskem ozemlju? Naj govori poluradna statistika za leto 1935. Vsi najrazličnejši podatki vodijo k porazni rezultanti: Osemindvajset tovarn kemične stroke je vpisanih v tem letu, toda od teh kar osemnajstim gospodari tuj kapital in le deset je res slovenskih.

Pričujoča slika kaže v milijon dinarjih približno višino kapitala (to je v okroglih številkah vsota podjetniškega, obratnega denarja, vrednosti strojev in vrednosti nepremičnin), ki je v celoti vložen v vsako posamezno podjetje.

Statistika nadalje neizprosno odkriva naravnost nerazumljive razmere v naši gospodarski politiki. Letnica ustanovitve podjetij nam dokazuje, da je od tovarn s slovenskim kapitalom nad polovica ustanovljenih že pred vojno, dočim je od tujih kemičnih podjetij na našem ozemlju le slaba tretjina iz predvojnega časa.

V naslednjem približne številke:

Čas	Tovarne s slovenskim kapitalom	Tovarne z neslovenskim kapitalom
Pred svetovno vojno	6	5
Po svetovni vojni	4	13

Torej smo Slovenci ustanovili v takoimenovani svobodi od desetih tovarn le štiri in istočasno smo dopustili, da je tuj kapital razpredel po slovenski zemlji svojo izkoriščevalno mrežo v obliki trinajstih tovarn (od osemnajstih).

Po narodnosti lastnikov so kemične tovarne takole razdeljene:

Lastniki	Število tovarn
Nemci, Avstrijci	12
Čehi, Poljaki	3
Židje	2
Delničarji po celi Evropi	1
Slovenci	10

Strojev imajo tujci več kot štirikrat toliko kakor Slovenci:

Lastniki	Število strojev	Množina PH
Nemci, Avstrijci	248	4141
Čehi, Poljaki	70	2347
Židje	16	77
Delničarji po celi Evropi	10	280
Skupaj	344	6845
Slovenci	79	911

Stanje kapitala glede na narodnost lastnikov je v približnih številkah naslednje:

Lastniki	Podjetniški	Obratni	Vrednost strojev	Vrednost nepremičnin
Nemci, Avstrijci	42,733.000	68,050.000	27,260.000	26,500.000
Čehi, Poljaki	3,400.000	9,010.000	10,010.000	12,020.000
Židje	600.000	1,500.000	300.000	2,300.000
Delničarji po celi Evropi	3,000.000	4,000.000	7,000.000	6,000.000
Skupaj	49,733.000	82,560.000	44,570.000	46,820.000
Slovenci	8,390.000	20,310.000	8,520.000	11,532.000

Slednjič naj statistika pokaže še približno letno produkcijo v milijon dinarjih:

Lastniki	Milijoni dinarjev
Nemci, Avstrijci	113,050.000
Čehi, Poljaki	16,200.000
Židje	6,585.000
Delničarji po celi Evropi	12,965.000
Skupaj	148,800.000
Slovenci	49,817.000

Na prvem mestu so, kot kažejo gornje statistike, povsod Nemci in Avstrijci. Toda ne samo, da jih je največ, tudi poznajo nas najboljše. Predvsem naše slabosti, od katerih posebno slovenska nezavednost ni najmanjša. Za dokaz ta-le primer: V kemični industriji deluje pri nas veliko nemško podjetje. V okolici Ljubljane so Slovenci pred leti ustanovili tovarno iste stroke. Ena redkih je bila, ki se je brez kriz hitro razvila, tako da je imela vse pogoje za največji razmah. Kmalu so njeni produkti uspešno konkurirali istim produktom nemškega podjetja. Nemci so trpeli vedno občutnejše izgube. Toda ne dolgo. Nемец se je hitro znašel, računajoč vprav na našo nezavednost. Poslej je vse preprosto: Vzel je par milijonov, stopil k slovenskemu tovarnarju in položil denar na mizo, pod pogojem seveda: „Zaprte, ustavite stroje. Vse skupaj kupim“. In slovenski tovarnar se je brez pomisleka odločil za lahkotno življenje, ustavil je stroje in zaprl.

Če tako delamo je jasno, da nam kažejo številke tako žalostno sliko.

Gornje statistike so, kot rečeno, poluradne in zato so podatki najbrže pre-
nizki. Gotovo bo stanje bližje resnici, če prištejemo, posebno številkam za
kapital in letno produkcijo vsaj kakšnih dvajset %. Sicer pa to niti ni bistveno,
kajti za nas se obupno razmerje s tem ne izpremeni, razmerje, ki nam dokazuje,
da v kemični industriji na slovenski zemlji gospodari tujec.

Tako jasno spoznanje nam nalaga danes bolj kot kdajkoli veliko dolžnost,
da zastavimo vse svoje sile, da preide kemična industrija na našem ozemlju v
naše roke. (Seveda samo s tem problem še ne bo rešen, kajti če bi napravili le
toliko, da bi pri nas zavladal mesto tujega kapitalista slovenski kapita-
list, bi se slovenskemu ljudstvu ne godilo dosti bolje kot danes. Dva problema
torej, ki čakata rešitve: nacionalizacija in socialno vprašanje. Ko bo rešen prvi,
bo kompliciranost položaja manjša, s tem nam bo drugi bližji in zdi se, da ga
bomo potem lažje reševali.)

Dokler tega z vso potrebno energijo in na podlagi podrobnega študija raz-
mer ne bomo izvedli, ne smemo pričakovati uspešne duhovne, niti kulturne, kaj
šele gospodarske in politične evolucije slovenskega naroda.

Globoko se moramo zavedati tesne povezanosti našega gospodarstva z našo
kulturo. Slovenska kultura bo rastle le ob resnično slovenskem
gospodarstvu. Dr. A. Vogeljik je zapisal v prvi številki letošnje „Sodob-
nosti“: — — — „Narod beračev ni nikdar ustvaril visoke kulture in narod brez
kulture ni nikdar mogel zaživeti v svobodi in sreči.“

Da pa ne bomo ostali narod beračev, da bo naše gospodarstvo uspevalo,
moramo predvsem skrbeti, da se bo nabiral in sistematično koncentriral domač
denar, ki bo potem lahko ustvarjal slovenska podjetja. Dokler bo tuj kapital
gospodaril po naši industriji, toliko časa bomo morali trpeti tudi tuje trgovske
voditelje, inženjerje, mehanike itd., katerih je še vedno precej na naših tleh.

Zanimivi bi bili na tem mestu točni statistični podatki o številu in zaposlitvi
tujih inženjerjev, toda nemogoče je priti do njih. Združenje inženjerjev zaradi
svoje znane ležernosti še danes nima skoro nobenih izčrpnih statistik, tovarne
same stvar kolikor mogoče prikrivajo, a drugje jih tudi ni dobiti. Le urad za
inspekcijo dela jih ima, toda: „Niso na vpogled, uradna tajnost.“ Zakon o zapo-
silitvi inozemcev, ki ga imamo, je razmeroma strog in dober — če bi se izvajal.
Najbrže pa je kljub zakonu število inozemcev precej visoko.

Prav pa bo takrat, kadar bodo vsa mesta od najnižjega do najvišjega odka-
zana našim ljudem in še, kadar bomo s sistematičnim racionalnim delom in
smotreno zakonodajo radikalno nacionalizirali industrijo v Sloveniji — o načinu
kako bomo to izvršili bo treba izčrpno razpravljati čimprej, — kajti s tem se
bomo zavarovali, da ne bodo podjetja v rokah današnjega gospodarja eksponent
tujega kapitala, ampak da bodo delala edinole nam v korist; s tem se bomo
zavarovali, da ne bodo za nas dragoceni milijoni čistega dobička romali čez mejo.
Ves dobiček mora ostati doma in ploditi naše gospodarstvo. Predvsem se moramo
boriti proti takemu tujemu kapitalu, ki se mahoma pojavi, nato izžema, in ko
vse do zadnje možnosti izsesa, naglo odide in pusti za seboj razdejanje daleč
na okoli, kjer se je vsidral. Zdi se, da je žrtev take vrste kapitala trenutno
Kranj, kjer imajo tekstilno mrzlico in kjer nastaja stan, ki ni ne kmet ne delavec
in ki zato nima nikake stanovske zavednosti, zato tudi ne tistega odpora in bor-
benosti, kot poklicni industrijski proletariat.

Mimogrede še tole: Za splošen razvoj n. pr. kemične industrije v Sloveniji
bi se moralo že davno storiti to, kar se vedno znova naglaša v gospodarskih
krogih: potrebno nam je načrtno gospodarstvo. Če bi obstajalo

načrtno gospodarstvo, se ne bi moglo n. pr. zgoditi, da se je ustanovila v Ljubljani l. 1936. ena, leta 1937. pa druga tovarna, ki obe izdelujeta glauberjevo sol, grenko sol in kristalno sodo, torej same produkte, s katerimi je bil trg že preje prenatrpan.

Toda naj zaključimo ob osnovni misli tega sestavka.

Kot kaže že dr. Brezigerjeva knjiga: „Osnutek slovenskega narodnega gospodarstva“, je bila misel: gospodarska samostojnost in neodvisnost slovenskega naroda od nemškega kapitala, pri vseh prejšnjih gospodarskih ljudeh prvo načelo, načelo, za katerega so opravili resničnega dela več, kot slovenski gospodarstveniki danes. Sad teženj po neodvisnosti slovenskega naroda so naše zadruge. V slovenskem združništvu ni bila najmanjša gibalna sila narodna misel. Slovensko ljudstvo se ga je v velikem številu oprijelo. Združništvo se je v razmeroma kratki dobi med Slovenci zelo diferenciralo in najrazličnejši gospodarski cilji so se vključili z združno obliko. Prevladujejo kmetske zadruge, dasi je število obrtnih zadrug tudi veliko. Do industrije val združništva ni prodr. Le dve tovarni sta bili na Slovenskem ustanovljeni na združni podlagi: Žebljarska zadruga v Kropi in Usnjarska in čevljarska zadruga „Runo“ v Trziču.

Kot nam kaže statistika, je razmerje domačega in tujega kapitala za nas slabše, kot v letih takoj po vojni. Bolj kot kdajkoli je tedaj na mestu, da gremo znova in z zadostno energijo na pot, ki so jo nakazali naši prvi gospodarstveniki, kajti, je dejal takrat v začetku gibanja za slovensko združništvo Mihael Vošnjak: „Dokler nimamo lastnega denarja, toliko časa smo še daleč od prave narodne svobode.“

Mogoče je torej delo v združno smer eden od načinov, s katerimi bomo morali premakniti razmerje tujega in domačega kapitala nam v korist. Pravim, mogoče, kajti za postavljanje jasnih in končno veljavnih rešitev iz obupnega stanja slovenske industrije glede kapitala, bo treba premisliti, pretehtati in postaviti še več načinov in to na temelju sistematičnega, podrobnega študiranja in večletnega dela vseh resnično slovenskih gospodarstvenikov.

Eno pa je gotovo že danes. Rešitev problema, kot se je v konkretnem primeru izoblikoval pred nami iz podatkov o stanju kapitala v naši kemični industriji, je v tesni in nerazdružljivi povezanosti z našo politično zrelostjo. Da, to je predvsem in na prvem mestu slovensko politično vprašanje. Toda ravno v pogledu gospodarske politike so razmere na Slovenskem tudi iz drugih vidikov dovolj žalostne.

Predvsem mora naš pridobitni svet prenehati z nasprotovanjem tako imenovanemu „separatizmu“. Taka politika je kratkovidna, kajti prepričanje, da bo ob državnem in narodnem edinstvu Slovenija postala tovarna in trgovska hiša za vso državo, je danes že omajano, ko je država začela z najrazličnejšimi izgovori delati na to, da bodoče močne industrije, ki bodo obvladale jugoslovanski trg, razvije bolj južno, v osrednjih krajih. Če bi slovenski pridobitniki predvidevali tak razvoj, ne bi vlagali denarja v investicije, ki bodo polagoma prišle ob vrednost. Kot se vidi, nam industrija, ki nasprotuje vsakemu „separatizmu“ radi začasne navezanosti na kak večji notranji trg ogromno škoduje v naših političnih stremljenjih. Taka industrija zanaša radi svoje nestalnosti v naše narodno gospodarstvo negotovost in gospodarsko nesigurnost.

Če hočemo ohraniti svojo samobitnost, za kar nam je predvsem potrebna gospodarska trdnost in neodvisnost, moramo skrbeti, da se bo razvila slovenska industrija v obsegu, ki je potreben predvsem za naš trg in da bo v tem obsegu

konkurenčna, da bo tako izrinila tujce. In še, da bo izvozna industrija le taka, da bo lahko z uspehom tekmovala na mednarodnem trgu. Slovensko industrijo bomo imeli tedaj za to, da bo predvsem krila naše lastne potrebe, izvoz pa, da bomo z njegovimi donosi plačali le tisto, kar doma v resnici ne bomo mogli producirati.

Tako ureditev pa bomo dosegli samo takrat, kadar bodo oblast, zakonodaja in odločanje pri nas, kadar bomo imeli na Slovenskem ljudi, ki se bodo zavedali, da živijo na kosu zemlje, ki bi s slovenskimi pristanišči čisto sam nudil toliko prirodnih zakladov in najrazličnejših drugih vrednot, da bi lahko preživel vse Slovence.

In kadar bomo imeli generacijo, ki bo popolnoma trdna v tem velikem spoznanju, generacijo, kateri bo to spoznanje skupni osnovni politični koncept, iz katerega bo izhajala pri vsakem delu, takrat bodo vodili naše ljudstvo ljudje, ki bodo strokovnjaki v poznavanju vseh, predvsem pa gospodarskih in socialnih razmer v Sloveniji, strokovnjaki, ki bodo iskreno, odločno in samozavestno skrbeli za dobrobit Slovencev in slednjič ljudje, ki jim gotovo ne bo vezala rok bodisi osebna oblastželjnost, bodisi strankarska zagrizenost, bodisi denar ljudi njihovega svetovnega nazora.

Z ognjem tega velikega spoznanja se mora prva lotiti dela slovenska gospodarska politika.

Boris Fakin.

Naš kreditni trg v letih krize

I.

Ko je minila doba inflacije in velikih spekulacij, se je po l. 1926. pred krizo slovenski kreditni trg — radi pomanjkanja podatkov upoštevamo samo jugoslovansko Slovenijo — ustalil ter kazal stalen porast svojih sredstev. Po svoji strukturi je naš kreditni trg bistveno različen od kreditnega trga v ostalih delih Jugoslavije. Razen drugih razlik je za Srbijo značilno veliko število malih bank; te male „palanačke“ banke so vsaj v provinci glavni kreditorji. Na Hrvaškem so daleč najvažnejša vrsta denarnih zavodov velike banke, v Sloveniji so pa i zadruge, i regulativne hranilnice i banke enako pomembne. L. 30. so imele vlog (v milijonih Din)

zadruge (statistika obsega 474 zadrug)	1,755'8
regulativne hranilnice	1,182'1
banke	1,891'7

Danes po skoraj šestih letih ilikvidnosti našega kreditnega trga, lahko trdimo, da je bil ustroj našega kreditnega trga dokaj dober, da je ustrezal potrebam našega gospodarstva. Od naših denarnih zavodov so zbrale najvišjo vsoto vlog zadruge, ki so že pred desetletji odpravile z naše vasi oderuštvo in ustvarile našemu kmetu ugodne posojilne pogoje. Dočim je znašala obrestna mera za kmečka posojila v Srbiji pred krizo 18—40%, so pri nas zadruge posojale po 7% na Kranjskem, po 8% na Štajerskem. Kreditirale pa so tudi obrt in trgovino; velike zadruge Schulze-Vošnjakovega tipa, ki jih je krog 50, so kreditirale tudi industrijo. Zlasti je važno, da so naše zadruge prodrle v vsako večjo vas, le tako jim je bilo mogoče pridobiti vse one številne male vloge, ki je iz njih sestavljena njih mogočna vsota depozitov. In le tak decentraliziran aparat je pripraven za kreditiranje kmetijstva, saj je poznavanje razmer na posamezni kmetiji nujen pogoj zlasti pri hipotekarnem kreditu.